

Hiiumaa valla eelarvestrateegia

Hiiumaa valla eelarvestrateegia on sisult omavalitsuse 2021-2024 aasta eesmärkidega finantsprognosis, mis esitab tegevustulud, tegevuskulud, investeeringud ja finantseerimistegevuse ning nendest lähtuvad rahavood. Eelarvestrateegia annab ülevaate Hiiumaa valla arvestusüksuse finantsseisust, prognoosib tuleviku rahavoogude kujunemist, sätestab finantsdistsipliini tagamise meetmed ja mängib läbi võimalikud riskistsenaariumid ehk võimaldab teha otsuseid arengu kavandamisel.

2020.aasta algas maailmas järjest suurema ulatusega leviva SARS-CoV-2 viirusega. Hiinast üleilmselt levima hakanud koroonaviirus jõudis Eestisse käesoleva aasta alguses, millest põhjustatud esimene COVID-19 haigusjuht tuvastati 27. veebruaril. Maailma Terviseorganisatsioon kuulutas 11. märtsil COVID-19 (SARS-CoV-2) viirusest põhjustatud pandeemiaks. Viiruse leviku peatamiseks Eestis ja juhtimiskorralduse tõhustamiseks kuulutas Vabariigi Valitsus 12. märtsil välja riigis eriolukorra. Tekkinud eriolukorrast tingituna on strateegia tegemisel arvestatud eriolukorrast tingitud negatiivset mõju majandusele.

Eelarvestrateegia esitab andmed Kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seaduses (KOFS) nõutud koosseisus ja kujul. Eelarvestrateegia vaadatakse üle iga-aastaselt ja kinnitatakse volikogu poolt esitamiseks rahandusministeeriumile.

Suured investeeringud infrastruktuuri loovad keskkonna, kuhu inimesed soovivad luua kodu ning töökohti, saavutamaks eesmärki 10 000 elanikku Hiiumaale. Muidugi toovad investeeringud kaasa sel perioodil optimaalsed personali ja majandamiskulud, saavutamaks põhitegevuse tulemi kasvu.

Hiiumaa vald on konsolideeriv üksus, kuhu kuuluvad vallavalitsus, kui ametiasutus ning hallatavad asutused, Kärkla Veevärk AS, SA Hiiu Maakonna Hooldekeskus Tohvri, SA Hiiumaa Arenduskeskus, SA Hiiumaa Sadamad ja Hiiumaa Prügila OÜ.

Hiiumaa vallas elas rahvastikuregistri andmetel 2020.aasta 1. jaanuari seisuga 9454 inimest. Elanike arv on viimase viie aastaga vähenenud 110 inimese võrra ja viimase aastaga 126 inimese võrra. 2020.aasta näitab aga Hiiumaa elanike arvu tõusu. 1.septembri seisuga on oma elukoha Hiiumaale registreerinud 9569 inimest. Käesoleva aasta algusest on elanike arv kasvanud 115 inimese võrra.

Tabel 1. Hiiumaa elanike arv ja vanuseline koosseis 2010-2020

	lapsed 0-6	lapsed 7-18	laste osakaal valla elanikest	tööealised 19-64	tööealiste osakaal valla elanikest	eakad 65-	eakate osakaal valla elanikest	Rahvaarv KOKKU
01.01.2020	450	958	14,9%	5957	63,0%	2089	22,1%	9454
01.01.2019	436	994	15,0%	6069	63,5%	2059	21,5%	9558
01.01.2018	457	966	14,9%	6128	64,0%	2029	21,2%	9580
01.01.2017	481	937	14,8%	6174	64,6%	1958	20,5%	9550
01.01.2016	474	956	15,0%	6262	65,5%	1872	19,6%	9564
01.01.2015	503	981	15,3%	6388	65,8%	1837	18,9%	9709
01.01.2010	552	1328	18,2%	6809	66,0%	1626	15,8%	10315

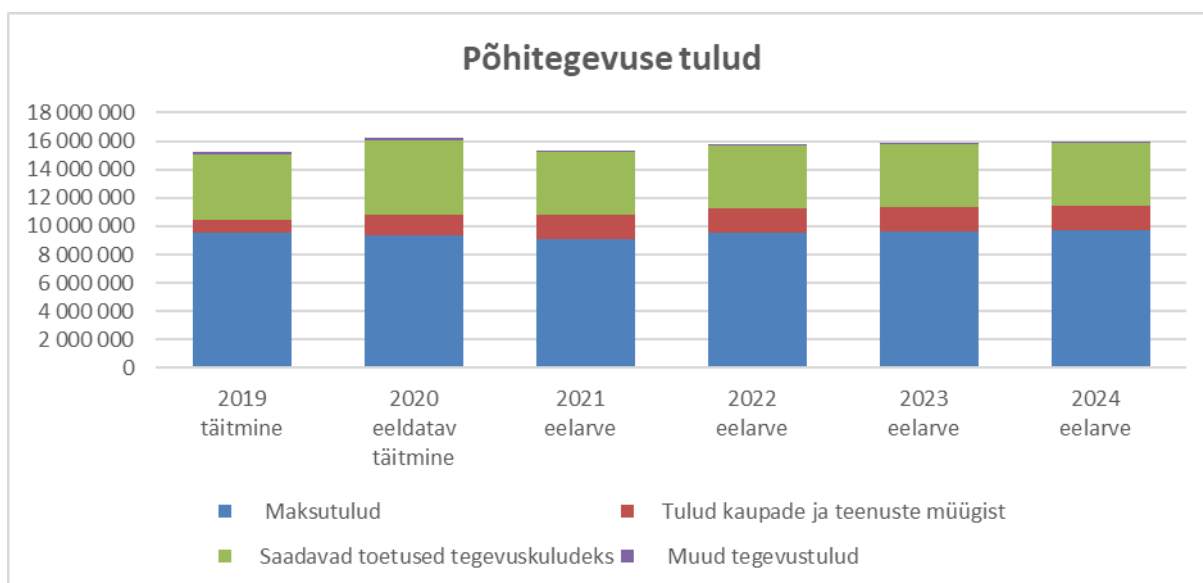
Allikas: Rahvastikuregister

Eelarvestrateegia finantsplaani koostamisel on järgitud alljärgnevat sisendeid:

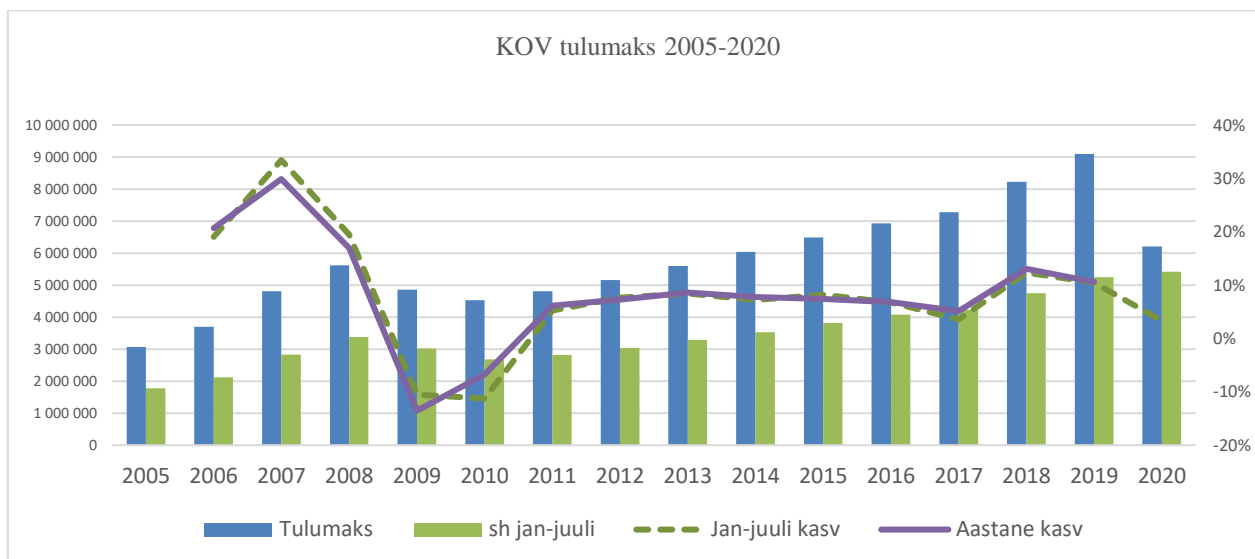
- Põhitegevuse tulemi suuruseks on 2021.aastal vähemalt 8% põhitegevuse tuludest, edaspidi mitte vähem kui 11%;
- Investeeringud ja laenukoormused on arvestatud alla maksimaalse lubatud netovõlakoo määra;
- Majanduskulude planeerimisel püsijanduskulud on kavandatud tänasel hinnatasemel;
- Tööjõukulude kasvu ei ole seoses koroonaviiruse ning majanduse hetke olukorda arvestades 2021.aastal kavandatud, edasised aastad 2021.aasta tasemel.

1.1 Põhitegevuse prognoos

Põhitegevuse tuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi tulusid: maksutulud; tulud kaupade ja teenuste müügist; saadavad toetused; muud tegevustulud.



Kõige olulisem tuluallikas on üksikisiku tulumaksu laekumine, mis moodustab enam kui 96% maksutuludest ja ligi kaks kolmandikku põhitegevuse tuludest. Tulumaksu laekumist mõjutavad muutused maksumaksjate arvus, sissetulekute muutuses ja riigi poolt määratud eralduse suuruses. Vabariigi Valitsus kehtestas 12.märtsi 2020. aasta korraldusega nr 76 Eesti Vabariigi haldusterritooriumil eriolukorra, seoses COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse pandeemilise levikuga maailmas. Tulumaksu planeerimisel on arvestatud tulumaksu võimaliku alalaekumisega.



Allikas: Rahandusministeerium

Kaupade ja teenuste müügitulud moodustatavad põhitegevuse tuludest keskmiselt 10%. 2020.aastast lisanduvad Tuuletorni omatulud, Spordikooli õppetasad, Hiiumaa Sotsiaalkeskuse erihooldekodu omatulud, Noorte ravikoduteenuse pakkumise omatulud ning Hiiumaa Spordi omatulud.

Tasandusfondi eraldatakse vahendid kaevandamistasude muutmise kompensatsiooniks ning 2020.aastal lisandus väikesaarte toetus.

Toetusfondis kajastuvad: üldhariduskoolide pidamiseks antav toetus, mis sisaldab toetust põhikooli õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukuludeks, nende täienduskoolituseks, õppekirjanduseks, koolilõunaks, tõhustatud ja eritoe tegevuskuludeks; koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus; raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus; huvihariduse ja -tegevuse toetus; toimetulekutoetuse maksmise hüvitis; sotsiaaltoetuste ja -teenuste osutamise toetus; matusetootus; rahvastiku toimingute kulude hüvitis; kohalike teede hoiu toetus.

Muud tegevustulud on tulud kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu; laekumine vee erikasutusest; muud tulud (peamiselt eelmiste perioodide laekumata tulud).

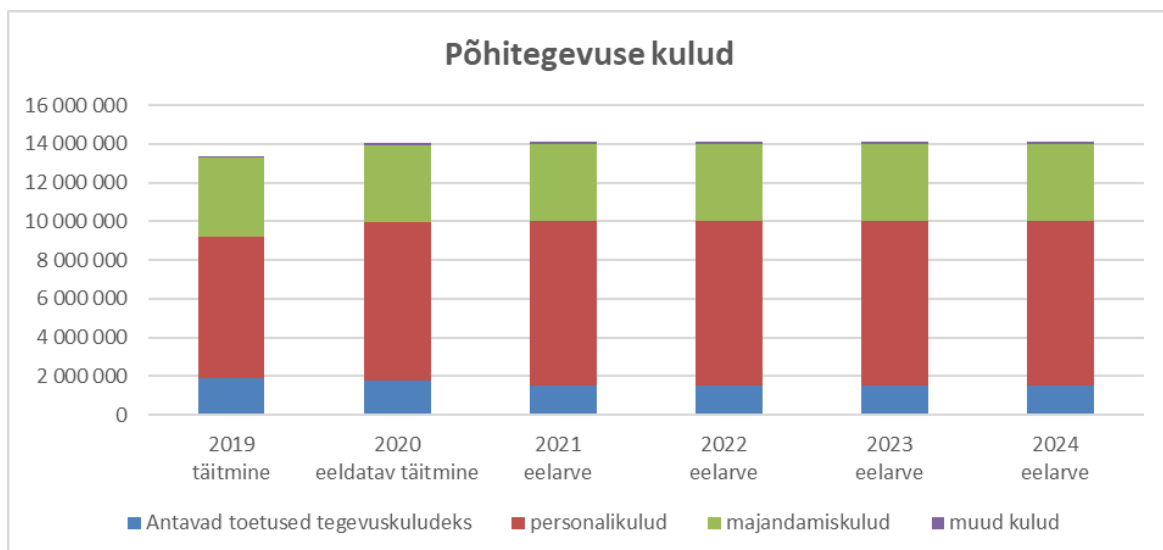
Tabel 2. Põhitegevuse tulud (2020-2024)

Hiiumaa vald	2019 täitmine	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	15 218 217	16 218 108	15 352 100	15 773 300	15 912 400	16 006 800
Maksutulud	9 537 467	9 316 184	9 124 800	9 534 700	9 672 200	9 765 300
sh tulumaks	9 167 522	8 952 084	8 758 700	9 168 600	9 306 100	9 399 200
sh maamaks	369 945	364 100	366 100	366 100	366 100	366 100
Tulud kaupade ja teenuste müügist	937 816	1 450 535	1 697 100	1 731 500	1 751 700	1 751 700
Saadavad toetused tegevuskuludeks	4 577 266	5 321 079	4 400 850	4 403 170	4 405 230	4 406 830
sh tasandusfond	5 573	22 876	4 825	4 082	3 341	2 148
sh toetusfond	3 385 937	4 348 642	3 386 600	3 389 700	3 392 500	3 395 300
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	1 185 756	949 561	1 009 425	1 009 388	1 009 389	1 009 382
Muud tegevustulud	165 669	130 310	129 350	103 930	83 270	82 970

Põhitegevuse tulude prognoosi eeldused:

- eelarvestrateegia perioodiks prognoositakse põhitegevuse tulude vähenemist 2021. aastaks -5%, 2022.aastal prognoosi kohaselt kasv 3%, edasine prognoos jääb alla 1% aastas;
- tulumaksu laekumise vähenemine on kavandatud 2021. aastaks -2%, 2022.aastaks kasv 4%, edasine kasv 1% aastas;
- maamaksu laekumine ei muutu, kehtima jäävad hetke maksumäärad, maa korralist hindamist ei toimu. Kui muutuvad seaduses maksustamise alused, siis tuleb laekumise prognoosid ümber vaadata;
- tulud kaupade ja teenuste müügist kasvavad 2021. aastal 17% seoses Tuuletorni avamisega, Hiiumaa Sotsiaalkeskuse erihooldekodu avamisega ning Noorte ravikoduteenuse pakkumisega. Lisanduvad Spordikooli õppetasad ning Hiiumaa Spordi omatulud;
- toetused on kavandatud tänaseid eraldiste põhimõtteid arvestades.

Põhitegevuse kuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi kulusid: antavad toetused; muud tegevuskulud.



Põhitegevuse kulude majandamiskulude alajaotuse mahus nähakse igal aastal valla eelarves muuhulgas ette kulud valla põhitegevuse tagamiseks (elekter, side, vesi- ja kanalisatsioon, koristus, prügiveedu, valveteenus jms). Eelpoolnimetatud kululiikide lõikes on vallavalitsusel lähtuvalt Hiiumaa vallavara valitsemise korrast õigus sõlmida lepinguid ilma täiendava volikogupoolse nõusolekuta ning loetakse täidetuks KOFS nõue kajastada eelarvestrateegias tulevaste aastate väljaminekud eelnimetatud majandamiskulude lõikes.

Põhitegevuse kulude kärpimise võimalused on järgmised:

- ühinemise tulemusel optimeerida valla halduskulusid;
- ühinemise tulemusel saavutada kaupade ja teenuste ostmisel suuremad mahud, mis annaksid võimaluse hangetel saada soodsamad hinnad;
- optimeerida kõikides valdkondade struktuurid;
- optimeerida taristu ülalpidamise kulusid ja vabaneda mittevajalikest varadest;
- delegeerida vajadusel tegevused valla sõltuvatele üksustele;
- kaasata tegevustesse kolmandat sektorit;

- optimeerida juhtimist, tõsta töötajate motivatsiooni ja pädevusi, võimekust teha tööd produktiivsemalt.

Põhitegevuse kulude struktuuris on kõige suuremad personalikulud moodustades nendest keskmiselt 59%, majandamiskulud moodustavad ca 1/3 kõikidest põhitegevuse kuludest. Teised kulud on väiksema osatähtsusega. Põhitegevuse kulude kasv on väiksem põhitegevuse tulude kasvust.

Tabel 3. Põhitegevuse kulud (2020-2024)

Hiiumaa vald	2019 täitmine	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Põhitegevuse kulud kokku	13 281 651	14 040 193	14 110 500	14 097 900	14 101 958	14 100 163
Antavad toetused tegevuskuludeks	1 883 953	1 753 762	1 511 800	1 511 800	1 511 800	1 511 800
Muud tegevuskulud	11 397 698	12 286 431	12 598 700	12 586 100	12 590 158	12 588 363
sh personalikulud	7 341 320	8 203 174	8 487 126	8 485 225	8 485 216	8 485 182
sh majandamiskulud	4 050 224	3 984 457	4 020 326	4 005 528	4 008 220	4 005 528
sh muud kulud	6 154	98 800	91 248	95 347	96 722	97 653

Põhitegevuse kulud on prognoositud järgmistel eeldustel:

- eelarvestrateegia perioodiks prognoositakse põhitegevuse kulud 2020. aasta oodatavate kulude baasil;
- antavad toetused tegevuskuludeks 2021. aastast jäävad samale tasemele;
- personalikulude üldiseks kasvuks on 2021. aastal 3%, mis on seotud uute teenuste pakkumisega;
- püsijanduskulud on kavandatud tänasel hinnatasemel;
- muud kulud sisaldavad reservfondi, mille suurus sõltub prognoositud maksutuludest, moodustades nendest kuni 1%.

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe, mille väärtus aruandeaasta lõpu seisuga peab olema null või positiivne. Eelarvestrateegia perioodil ületavad tulud kulusid igal aastal ning tulemi suhe tuludesse on 2021.aastal 8% ja järgnevatel aastatel kasvav.

Tabel 4. Põhitegevuse tulem (2020-2024)

Hiiumaa vald	2019 täitmine	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	15 218 217	16 218 108	15 352 100	15 773 300	15 912 400	16 006 800
Põhitegevuse tulem	1 936 566	2 177 915	1 241 600	1 675 400	1 810 442	1 906 637
PT tulemi suhe PT tuludesse	13%	13%	8%	11%	11%	12%

Strateegia eesmärgiks on põhitegevuse tulemi saavutamine võimalikult suurel määral, sest see on eelduseks valla investeerimisvõimekuse säilimisele ja kasvule.

1.2 Investeerimis- ja finantseerimistegevus

Investeerimistegevuse rahavoogudes käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi elemente: põhivara soetus; põhivara müük; põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine; põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine; osaluste soetus; osaluste müük; muude aktsiate ja osade soetus; muude aktsiate ja osade müük; antavad laenud; tagasilaekuvad laenud; finantstulud ja finantskulud.

Investeeringute kava täitmiseks ei piisa ainult oma eelarve vahenditest. Lisavahendid on plaanitud saada projektitoetustest ja täiendavatest laenudest. Laenude kavandamine on

kooskõlas seadusega ja valla finantsvõimekusega. Senine praktika projektitoetuste saamiseks on olnud positiivne ja arvestades Euroopa Liidu struktuurfondide meetmete järgmist taotlusperioodi ja sinna kavandatud vahendeid, on Hiiumaa vallas perspektiivis mitmeid abikõlbulikke projekte juba varus. Investeeringustegevuses on kajastatud toetusi (põhivara soetamiseks saadav sihtfinantseerimine) eeldataval määral, kuigi nende saamine ja suurus ei ole lõplikult selge. Investeeringud objektide lõikes on esitatud tabelis 6.

Tabel 5. Investeeringustegevus (2021-2024)

Hiiumaa vald	2019 täitmine	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve projekt	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Investeeringustegevus kokku	-3 991 496	-4 138 565	-7 707 135	-1 615 810	-2 467 000	-1 111 000
Põhivara müük (+)	35 840	495 623		150 000		
Põhivara soetus (-)	-6 198 771	-8 832 727	-15 176 135	-7 179 660	-4 010 000	-2 280 000
<i>sh projektide omaosalus</i>	-3 573 095	-3 842 274	-7 317 135	-1 444 660	-2 010 000	-780 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	2 625 676	4 990 453	7 959 000	5 805 000	2 070 000	1 570 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-465 782	-696 654	-373 000	-235 000	-390 000	-245 000
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	10 955	0				
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	109 248	0				
Finantstulud (+)	283	200	200	150	100	100
Finantskulud (-)	-108 944	-95 460	-117 200	-156 300	-137 100	-156 100

Võimalikku vallavara müüki käsitletakse erakorralise tuluna ning võetakse kasutusse tekkimise järgselt läbi eelarve. Planeeritud on olulisemad objektid. 2022.aastal Polgu võimla ja Mängudemaja müük.

Tabel 6. Investeeringuobjektid tegevusvaldkondade lõikes(2021-2024)

Investeeringuobjektid tegevusvaldkondade lõikes	2019 täitmine	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
04 Majandus	1 679 606	4 596 323	2 057 800	780 000	780 000	780 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	66 180	2 159 358	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	1 613 426	2 436 965	2 057 800	780 000	780 000	780 000
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	0	0	300 000	500 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	400 000	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	300 000	100 000	0	0
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon	3 744 331	3 451 000	8 986 795	1 215 000	2 030 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	1 362 718	2 518 635	5 075 000	1 185 000	2 000 000	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	2 381 613	932 365	3 911 795	30 000	30 000	0
09 Haridus	29 040	188 760	2 397 540	4 184 660	1 200 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	2 000 000	3 650 000	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	29 040	188 760	397 540	534 660	1 200 000	0
10 Sotsiaalne kaitse	745 794	596 644	1 434 000	500 000	0	1 500 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	379 016	312 460	784 000	500 000	0	1 500 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	366 778	284 184	650 000	0	0	0
KÕIK KOKKU	6 198 771	8 832 727	15 176 135	7 179 660	4 010 000	2 280 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	1 807 914	4 990 453	7 859 000	5 735 000	2 000 000	1 500 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	4 390 857	3 842 274	7 317 135	1 444 660	2 010 000	780 000

Investeeringute kavas on järgmisel aastal projektitoetuste osakaal 52% ning 2022. aastal veelgi suurem, mis paneb suured lootused ja kõrged nõudmised projektitaotluste kirjutajatele ja projekti läbiviijatele. Ülimalt oluline on taotluste esitamisel järgida eelarvestraategias vastu võetud fiskaalpoliitilisi põhimõtteid, näiteks põhitegevuse tulemi suurust.

Laenude võtmine on vajalik investeeringute tagamiseks ja seda tehakse kooskõlas eelarve võimekusega – vabad vahendid põhitegevuse tulemist ja kinnipidamine seadustest, mis puudutavad kohalike omavalitsuste netovõlakooormuse arvutamist.

Tabel 7. Investeeringuobjektid (2021-2024)

	2019 täitmine	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Tuuletorn (08)	2 719 113	422 585	418 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	596 661	42 720	1 050 000			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	2 122 452	379 865	-632 000			
Keskväljak (04)	204 634	2 025 158	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	40 831	1 536 158				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	163 803	489 000				
Pargi 3 Erihooldekodu (10)	745 794	396 644	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	379 016	212 460				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	366 778	184 184				
Erihooldekodu II etapp(10)	0	0	0	0	0	1 500 000
sh toetuse arvelt						1 500 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)						
Hellamaa perekeskuse arendamine (10)	0	0	500 000	500 000	0	0
sh toetuse arvelt			500 000	500 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)						
Kärdla Põhikool (09)	29 040	188 760	2 347 540	1 934 660	500 000	0
sh toetuse arvelt			2 000 000	1 400 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	29 040	188 760	347 540	534 660	500 000	
Spordikeskus(Hiiumaa SPORT) (08)	477 790	2 435 915	6 086 295	300 000	0	0
sh toetuse arvelt	464 085	2 435 915	3 000 000	300 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	13 705		3 086 295			
Tohvri Hooldekeskus (10)	0	200 000	934 000	0	0	0
sh toetuse arvelt		100 000	284 000			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		100 000	650 000			
Kärdla Lasteaed (09)	0	0	50 000	2 250 000	700 000	0
sh toetuse arvelt				2 250 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			50 000		700 000	
Emmaste Põhikool (09)	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)						
Paluküla spordirajad (08)	504 448	130 000	40 000	40 000	0	0
sh toetuse arvelt	301 972	40 000	40 000	40 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	202 476	90 000				
Suuremõisa lossikompleks (juustukoda) (08)	0	0	800 000	0	0	0
sh toetuse arvelt			650 000			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			150 000			
Teed, tänavad, tänavavalgustus (04, 06)	662 536	1 515 954	627 000	400 000	400 000	400 000
sh toetuse arvelt	25 349	364 800				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	637 187	1 151 154	627 000	400 000	400 000	400 000
Sadamad (sh Smart Marina) (04)	152 044	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	152 044					
Hausma arendus (04)	194 854	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	194 854					
Vabaduse sammad(08)	0	0	0	450 000	0	0
sh toetuse arvelt				450 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)						
Kõrgessaare arendustegevus (04)	0	0	246 000	0	0	0
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			246 000			
Ristna jahisadama soetus (04)	0	180 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		180 000				
Kärdla Kultuurikeskus (08)	0	0	0	0	2 000 000	0
sh toetuse arvelt					2 000 000	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)						
Käina Kultuurikeskus (08)	0	0	990 000	0	0	0
sh toetuse arvelt			290 000			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			700 000			
Kõrgessaare üürimaja (06)	0	0	300 000	500 000	0	0
sh toetuse arvelt				400 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			300 000	100 000		
Osavaldade spordikeskused (08)	42 980	202 000	425 000	425 000	30 000	0
sh toetuse arvelt			45 000	395 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus) KOKKU	42 980	202 000	380 000	30 000	30 000	
Kopteriplats (04)	0	277 117	0	0	0	0
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		277 117				
Spordi tänava planeering (04)	0	258 400	259 800	0	0	0
sh toetuse arvelt		258 400				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			259 800			
Käina kardirada (08)	0	260 500	227 500	0	0	0
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		260 500	227 500			
Väikeinvesteeringud (04)	465 538	339 695	925 000	380 000	380 000	380 000
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	465 538	339 695	925 000	380 000	380 000	380 000
Kokku	6 198 771	8 832 727	15 176 135	7 179 660	4 010 000	2 280 000
sh toetuse arvelt	1 807 914	4 990 453	7 859 000	5 735 000	2 000 000	1 500 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	4 390 857	3 842 274	7 317 135	1 444 660	2 010 000	780 000

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus pöörab suurt tähelepanu omavalitsuste laenutegevusele ja võlakoormusele. Hiiumaa valla arengukavas ettenähtud investeeringute elluviimiseks kasutatakse peamiselt võõrvahendeid (laene). Võõrvahendite planeerimisel arvestatakse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduses määratud normatiive, valla laenude teenindamise võimega ja laenutegevusega seotud finantsriskidega.

Tabel 8. Finantseerimistegevus (2020-2024)

Hiiumaa vald	2019 täitmine	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Finantseerimistegevus	14 702	1 892 684	2 334 131	114 141	618 625	-407 354
Kohustiste võtmine (+)	1 004 300	2 930 000	3 690 000	1 600 000	2 100 000	1 000 000
Kohustiste tasumine (-)	-989 598	-1 037 316	-1 355 869	-1 485 859	-1 481 375	-1 407 354

2020. aasta alguse seisuga oli vallal laenu kogumahus 6,4 miljonit eurot. Strateegia perioodil on kavas võtta uusi kohustusi 11,3 miljonit eurot ja tasuta kohustusi summas 6,7 miljonit eurot. Uute laenude puhul on arvestatud 10 aastase tagasimaksega laenudega, intressimäär 1,2%.

Tabel 9. Laenukohustused (2020-2024)

Kohustused	Intressimää		2019	2020	2021	2022	2023	2024
SEB Emmaste 25.07.2027	0,98%	Põhisumma	76 552	76 552	76 552	76 552	76 552	76 552
		Kohustuse jääk	586 897	510 345	433 793	357 241	280 690	204 138
SEB Pühalepa 20.12.2027	0,98%	Põhisumma	32 004	32 004	32 004	32 004	32 004	32 004
		Kohustuse jääk	255 992	223 988	191 984	159 980	127 976	95 972
SEB Pühalepa 20.04.2027	0,85%	Põhisumma	36 000	36 000	36 000	36 000	36 000	36 000
		Kohustuse jääk	264 000	228 000	192 000	156 000	120 000	84 000
SEB Pühalepa 15.09.2027	0,96%	Põhisumma	44 448	44 448	44 448	44 448	44 448	44 448
		Kohustuse jääk	344 440	299 992	255 544	211 096	166 648	122 200
SEB Käina 15.12.2021	0,86%	Põhisumma	14 931	15 060	15 194			
		Kohustuse jääk	30 254	15 194	0	0	0	0
SEB Käina 15.09.2026	1,10%	Põhisumma	40 574	41 013	41 496	41 954	42 425	42 896
		Kohustuse jääk	286 018	245 005	203 509	161 555	119 130	76 234
Danske Pühalepa 04.12.2023	0,89%	Põhisumma	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	
		Kohustuse jääk	60 000	45 000	30 000	15 000	0	0
Danske Käina 20.09.2027	0,94%	Põhisumma	27 459	27 717	27 988	28 256	27 526	28 797
		Kohustuse jääk	221 912	194 195	166 207	137 952	110 425	81 629
Danske Käina 20.08.2022	0,82%	Põhisumma	59 256	59 256	59 256	40 597		
	0,82%	Kohustuse jääk	159 109	99 853	40 597	0	0	0
Danske Käina 20.10.2020	0,81%	Põhisumma	75 973	62 827				
		Kohustuse jääk	62 827	0	0	0	0	0
Danske Hiiu 20.06.2023	0,99%	Põhisumma	246 000	285 900	285 900	285 900	166 435	
		Kohustuse jääk	1 024 135	738 235	452 335	166 435	0	0
Danske Hiiu 20.12.2028	0,82%	Põhisumma	29 091	29 091	29 091	29 091	29 091	29 091
		Kohustuse jääk	261 818	232 727	203 636	174 545	145 454	116 363
Danske Hiiu 29.03.2023	0,74%	Põhisumma	61 816	62 273	62 732	63 195	16 748	
		Kohustuse jääk	204 947	142 675	79 943	16 748	0	0
Kap.rent Keskväljak 5a	6,00%	Põhisumma	31 956	33 873	35 906	38 060	40 344	42 764
		Kohustuse jääk	711 411	677 538	641 632	603 572	563 229	520 464
2018 võetud laen Käina	1,16%	Põhisumma	104 605	121 627	121 627	121 627	121 627	121 627
		Kohustuse jääk	1 102 109	980 483	858 856	737 229	615 602	493 975
2018 võetud laen Kärdla	1,16%	Põhisumma	83 320	83 320	83 320	83 320	83 320	83 320
		Kohustuse jääk	743 380	660 061	576 741	493 421	410 102	326 782
2018 võetud laen Kõrgessaare	1,16%	Põhisumma	11 356	11 356	11 356	11 356	11 356	11 356
		Kohustuse jääk	101 230	89 874	78 518	67 163	55 807	44 451
Võetav laen 2020	1,04%	Põhisumma			378 000	380 000	380 000	380 000
		Kohustuse jääk	0	2 930 000	2 552 000	2 172 000	1 792 000	1 412 000
Võetav laen 2021	1,20%	Põhisumma				158 500	160 000	160 000
		Kohustuse jääk	0	0	3 690 000	3 531 500	3 371 500	3 211 500
Võetav laen 2022	1,20%	Põhisumma					198 500	198 500
		Kohustuse jääk	0	0	0	1 600 000	1 401 500	1 203 000
võetav laen 2023	1,20%	Põhisumma						120 000
		Kohustuse jääk	0	0	0	0	2 100 000	1 980 000
võetav laen 2024	1,20%	Põhisumma						
		Kohustuse jääk	0	0	0	0	0	1 000 000
		sh põhisumma	990 341	1 037 316	1 355 868	1 485 859	1 481 375	1 407 354
		Kohustuste jääk	6 420 480	8 313 164	10 647 296	10 761 437	9 280 062	10 972 708

Finantseerimistegevuse rahavoogudes on kesksel kohal netovõlakoormus ehk võlakohustuste suuruse ja likviidsete varade (raha ja pangakontodel olevaid vahendeid) kogusumma vahe, kus netovõlakoormuse arvestuses võetakse võlakohustustena arvesse bilansis kajastatud kohustused. Netovõlakoormuse ülemmäär võib seaduse järgi kujuneda kuni 100% põhitegevuse tuludest.

Tabel 10. Netovõlakoormuse lubatud ja tegelik määr

Hiiumaa vald	2019 täitmine	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	6 421 223	8 295 675	10 573 197	10 640 832	11 240 621	10 829 884
sh üle 1 a perioodiga mittekatkestatav kasutusrent (konto 913100), sihtfinantseerimise kohustised (konto 253550), saadud ettemaksud (kontogrupp 2038)	143 566	125 334	68 725	22 219	3 383	0
Netovõlakoormus (eurodes)	3 282 840	4 025 258	10 434 184	10 328 088	10 965 810	10 166 790
Netovõlakoormus (%)	21,6%	24,8%	68,0%	65,5%	68,9%	63,5%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	11 949 847	16 218 108	12 982 090	10 331 436	10 975 668	11 517 174
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	78,5%	100,0%	84,6%	65,5%	69,0%	72,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	8 667 008	12 192 850	2 547 906	3 348	9 858	1 350 384

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt on finantsdistsipliini tagamise meetmed:

- kinnipidamine põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest;
- kinnipidamine netovõlakoormuse ülemmäärast.

Valla netovõlakoormus strateegiaperioodil küll suureneb, kuid ei ületa lubatavat ülemmäära.

Likviidsete vahendite mahu puhul tuleb arvestada asjaolu, et võimalike investeringutoetuste laekumine on ebaselge, siis tulude ülelaekumisel (kulude alatäitumisel) suureneb vabade vahendite jääk ja omakorda väheneb netovõlakoorma tase, mis loob puhvri strateegias kavandatud investeringute elluviimiseks omarahastuse arvelt.

Tabel 11. Hiiumaa valla likviidsete varade dünaamika.

Hiiumaa vald	2019 täitmine	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Likviidsete varade muutus	1 300 224	1 132 034	-4 131 404	173 731	-37 933	388 283
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	3 138 383	4 270 417	139 013	312 744	274 811	663 094

Eesmärgid likviidsete varade planeerimisel:

- tagada pidevalt arvetel likviidsus;
- juhul, kui aastalõpu jäägis on likviidseid (vabu) vahendeid rohkem kui kavandatud, siis tohib neid kasutada ainult kohustuste kiiremaks tagasimakseks või arengukavas kavandatud investeringute teostamiseks.

Kohalike maksude rakendamist eelarvestrateegia perioodil ei kavandata. Kohalike maksude tulusus on suhteliselt tagasihoidlik ja mõnede maksude rakendamine on omakorda suure kulukusega ehk madala rentaablusega. Seaduste muutumisel võib situatsioon muutuda.

1.3 Kokkuvõte

Valla finantsnäitajad on kooskõlas finantsdistsipliini tagamise meetmetega – KOFS vastavaid paragrahve silmas pidades. Põhitegevuse tulem on kavandatud summas, et oleks piisavalt vahendeid laenu-teenindamise tagamiseks. Investeeringuteks jääb ainult valla enda eelarve vahenditest väheks. Kaasatakse laene ja projektitoetusi, kuid investeerimisvõime tõstmine peab olema eesmärk.

Eelarve põhitegevuse kulud kasvavad vähem võrreldes põhitegevuse tulude kasvuga. Seetõttu on kasvav ka põhitegevuse tulem. Selleks, et saavutada põhitegevuses hüppelist kasvu ja sellega parandada finantsvõimekust, oleks vaja ka riigi keskvalitsuse poolt kohalike omavalitsuste tulude baasi muutmist. Riigi huvi peaks olema see, et suurendades kohalike omavalitsuste finantsvõimekust, väheneb ka nende laenuvõtmise vajadus. Kohalike omavalitsuste laenud aga konsolideeruvad riigi eelarvesse. Investeeringute tegemisel on olulisel kohal välisvahendite kaasamine projektidega.

Hiiumaa valla elanike arv on kasvamas, siiski tuleb teha jõupingutusi nende näitajate kasvu jätkumiseks.

Kokkuvõttes peab Hiiumaa vald strateegiaperioodil kinni omavalitsustele riigi poolt kehtestatud finantsdistsipliini tagamise meetmetest - kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksuse põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja netovõlakooormuse ülemmäärast.

Hiiumaa valla finantsolukord võimaldab strateegiaperioodil ellu viia olulisi investeeringuid väärtuses 37 miljonit (koos võimaliku kaasrahastusega u 22 miljonit) eurot. Suuremas mahus investeerimine eeldab kulude vähendamist teenuste osutamise efektiivsuse kasvu toel, mille tulemusel vabanevaid vahendeid saab kasutada nii põhitegevuse tulemi kui ka täiendavate laenukohustuste arvelt investeerimiseks. Teisalt on Hiiumaa valla eelarve tundlik väliskeskonnast tulenevatele muutustele – eelarvetulude võimalikule vähenemisele on tarvilik reageerida põhitegevuse kulude kokkuhoiu ja planeeritud investeeringutest loobumisega. Suure laenukoormuse tõttu omab mõju ka intressimäärade tõus.